

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**VRBIS|| HIEROSOLIMÆ|| QVEMADMODVM EA CHRISTI||
tempore floruit, & suburbanorum eius brevis.||
descriptio.||**

**Adrichem, Christiaan van
Coloniae Agrippinae, 1585**

VD16 A 298

Templvm

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64394](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64394)

75.

EMPLVM DO-
MINI, alias Do-
mus Domini, &
Sanctuarium di-
ctum. quod Salo-
mō Rex pacificus
ex præparata à pa-
tre suo Dauide materia, & ex electis,
sectis, ac politis saxis & lignis de Liba-
no monte succis, plusquam centum
quingenta trium milium hominū
opera in monte Moria, sine vllō secu-
ris aut mallei sonitu, septennio exedi-
ficauit, vsque adeò intus & extrà ful-
genti auro sumptuosum ac magnifi-
cum, vt totius Mundi miraculum ha-
beretur. De cuius admirabili excellē-
tia nihil dici potest, quod non sit in-
fra eius dignitatem. Hoc templum,
cum id Salomon dedicaret, nubes &
gloria Dñi impleuit: & ignis è cælo
missus sacrificia in eo oblata deuora-
uit. & DEVS oraculo tū respondit:
*Sanctificauit domum hanc. & elegi locum
istum mihi in domum sacrificij. Quod ad
introitum templi huius attinet, is con*

3. Reg. 5. 67

8. a. 9. a.

2. Par. 2. 3.

4. 5. d. 7. a. c.

Ios. 8. ant. 3.

*Aristaas lib.
de 72. inter-
pretib.*

tra ac nunc moris est, ad Solis ortum, posteriora verò eius ad occasum respiciebant, vnde & hic sacerdotes vnà cum reliquis Iudæis ad occidentem versi orabāt & dei cultum summa cū reuerentia peragebant, donec Regum populiq̄ue Iudaici impietate idolorū spurcitijs aliquoties profanaretur, quod aliquoties factum esse, sacræ historiæ commemorant: vbi etiam celebris memoria est, quod post annos à prima eius fundatione quadringentos quadraginta & vnum, Dei vltione per Nabuchodonosor Babylonix regem penitus est combustum destructum, ac septuaginta annis desolatum. Deinde verò, vt ibidem narratur, illustris Iudæorum dux Zorobabel de quadratis & dolatis lapidibus, lignisque imputribilibus eodem in monte annis quadraginta sex templum magnificè instaurauit. Et hoc etiam tantæ erat æstimationis, vt per vniuersum Mundum honoraretur, ac vndique maximis Regum & principum muneribus honorarijsque illustraretur. Quod post annos

4. Reg. 25. b

2. Par. 36. d.

1. Esd. 3. 5. 6

Ioan. 2. d.

2. Mach. 3.

a. c.

Ios. 2 bell. 17

Et 7 bell. 10.

1. Mach. 1. f.

4. e. 6. a. f. g

13. g.

nostrecentos quinquaginta quatuor
 ab Antiocho Epiphane rege Syriae spo-
 liatum, iterumque idolis pollutum,
 tertio contaminationis anno fortis-
 simus Iudæorum dux Iudas Ma-
 chabæus purgavit: ei que vasa au-
 rea & Dei cultum restituit. ac ne
 iterum à gentibus contaminaretur,
 in modum Castris altis fossis, fir-
 mis & excelsis muris, ac fortissimis
 pulcherrimisque portis & turribus
 per circuitum muniuit. in quo à cen-
 tum & viginti millibus gentium diu
 obsessus expugnari non potuit. Cen-
 tesimo autem ferè post anno, cum id
 inclytus Romanorum dux Pompe-
 ius Magnus oppugnans, magna vi ex-
 pugnaverit, in ipsa irruptione duo-
 decim Iudæorum milia in eo inter-
 fecta sunt: ipse verò Pompeius unà
 cum suis comitibus usque ad san-
 cta sanctorum ingressus, mensam,
 candelabrum, aliaque cuncta ex au-
 ro ibi fulgentia, & in sacræ pecu-
 niæ thesauris duo talentorum mi-
 lia inspiciens, nihil eorum eth-
 nicus ille princeps præ pietate

Ios. 14. ant. 8

& 7. bell. 4.

9.

Strabo Geo-

graph. li. 16.

1. Mach. 6.

d. f.

Ios. 14. an. 8

& 1. bell. 5.

te attingit: sed sequenti post excidium die æditu is templum purgare, & legitima ac solennia sacrificia celebrare mandauit. Hoc ipsum templum postea relapsum Herodes Afcalonita Iudæorum Rex annis nouem cum dimidio, sumptuosis ædificijs reparauit & exornauit. Et iuxta Aggæi quidem prophetæ vaticinium (vt & ecclesia præfertur Sijnagogæ, & auro legis, sanguis Euangelij pretiosior est) maior fuit gloria templi huius secundi, quàm fuerat primi: eò quòd Christus sua præsentia, doctrina, & miraculis hoc glorificauit. In eo namque puer à parentibus oblatus est. In ibi in medio doctorum sedit. In eius pinnaculo à Diabolo est tentatus. in eo sæpè cõcio natus, atque à Iudæis est vexatus. Quæ quidem omnia vt multum ad templi gloriam faciunt, ita nihil ei contulerunt, quin id ipsum templum, anno, à fundatione sua sub Zorobabel, quingentesimò octuagesimo sexto, per Titi Cæsaris milites post dubium cruentumque conflictum maxima fortitudine ac violentia est expugnatum. ac circum altare holocausti tanta Iudæorum cedes facta est, vt per gradus tem-

*Ioscp. 15 ant
14.*

Aggæi. 2 b.

*Hier to. 3.
Ep st. 26 ad
Fabiolam.*

Luc. 2. d. g.

Mat. 4. a.

*Ioan 7. 8. 10.
& cater.*

*Iose. 7. bel. 9
10. & 18.*

pli, torrentis instar, interfectorum sanguis proflueret. ipsumque templum in primo prælij furore per militum quendam, Diuino quodam motum impetu, non expectato cuiusquã edicto, sed inuito Cæsare face est incensum: illoque incendio, opus omnium quæ visa aut audita sunt maxime admirabile totiusque Orbis ornamentum, decimo mensis Augusti die concrematum est: eodem videlicet mense & die quo primum à Babylo- nijs templum fuerat combustum. Cumque vorax flamma vndique strideret, Cæsar cum suis ducibus intrò ingressus, & sanctum templi, & quæcunque illic erant aspexit; ea quidem fama quæ apud alienigenas erat meliora, iactatione verò & opinione domestica non minora. quod eodem iubente postea est dirutum, & omninò solo equatum. Verùm enim verò post annos sexaginta quinque Iudeis denuo rebellantibus, & eodem hoc loco templum restituere volentibus, Aelius Adrianus Imperator quinquaginta & octo eorum myriades, hoc est, quin- quiescentena & octoginta milia vno

F 5 die

*Euf. in chro-
nic. & 4 hi-
stor. eccl. 6.
Niceph. 3 hi-
sto. eccl. 24
Dion. Oros.
lib. 7. cap. 13*

May. 13. a.
Ruffin. in Eu
seb. hist. ecc.
lib. 10. ca. 37
38. 39.
Socr. 3. hist.
eccl. 17.
Theodorit. 3
hist. eccl. 17.
Sozomen. 5
hist. eccl. 21.
Nicep. 10. hi
stor. eccl. 32
33.

die interfecit, & residua Hierosoly-
 morum ædificia prorsus destruxit,
 atque montem Moria, in quo tem-
 plum ædificatum fuerat, multum
 complanauit & in planiciem redegit,
 eiusque rudera & terras in vallem Io-
 saphata torrentem Cedron proiecit,
 ne vrbs montis & templi præsidio con-
 fisa, Romanis amplius rebellis esset.
 quin & in Iudæa arces quinquaginta
 diruit, & vicos nongentos octoginta
 ferro & igni vastauit. Sed Impera-
 tor Iulianus Apostata post annos du-
 centos viginti septem vt Christi ora-
 culum, quo de templo prædixerat
 non mansurum lapidem super lapi-
 dem, falsum esse ostenderet, data
 Iudæis ex publico ærario pecunia,
 mandauit eis templum de integro
 restaurare, ibique iuxta Moyse legem
 sacrificare. Læti ob hoc Iudæi ex om-
 nibus Mundi prouincijs Hierosoly-
 mam confluxerunt, ac Christianis a-
 trocia comminantes, peritos archite-
 ctos, lapides, ligna, calcem, gyp-
 sum, cementum, omnemque mate-
 riam, & instrumenta ad ædificium
 necessaria compararunt, argenteos,
 quo

quoque fieri curarunt ligiones, palas & sportas: locumque ipsum splendide purgarunt, tanta alacritate, ut eorum etiam mulieres monilia sua omnia in structuram eam impenderint, ac rudera è loco gremijs suis exportarint. Cumq; apertis & purgatis iam fundamentis, postero die ædificationem inchoaturi essent, nocte ea vehemens procellosæ tempestatis ventus calcem, gypsum, ac materiam totam longè latèque disperfit. Insuper terræ motus ingens vniuersa veterum templi fundamentorum saxa excussit ac dissipauit, ædes omnes templo vicinas disturbauit, per multosque Iudæos oppressit. Cùm autem qui supererant mane iterum ædificare aggredierentur, ignis cælo demissus, itemque flamma è templi fundamentis erumpens, plures quàm antea Iudæos vel operi instantes, vel qui spectatum eò venerant, consumpsit: atque malleos, securas, ferres, ligones, denique omnia opificum instrumenta per totum illum diem incendio in cineres redegit. Iudæis adhuc pertinacibus, proxima nocte
etc

ete fulgens Crucis signum in cælo apparuit, omniumque Iudæorum vestes cælitus Crucis figuris signatæ & (tanquã cælestellis) impletę sunt: quas cum illucescente die eluere delereque conarentur, id nullo modo poterant. Sicque deterriti & confusi inaniter cæpta simul & locum relinquerunt. Eorumque impio conatu Diuinum oraculum nõ modò factum irritum, sed vel maximè impletum atque confirmatum fuit.

Et Iudæis quidem hac ratione ab incepto opere repulsis, Christiani nihilominus eodem in loco ædificare non timuerunt. Opere enim rotundo & Græco labore ex magnis, sectis, & politis lapidibus, præcellentiforma amplum & præaltum, plumboque tectum ibi templum erexerunt quod per aliquot sæcula Patriarchali cathedra decoratum, ac vero puroque Dei cultu celebre: tandem à Saracenis inuasum, ac spurco Mahumeti cultu annis quadringentis sexaginta tribus contaminatum fuit. Porrò anno Christi millesimo nonagesimo nono
idem

*Vuilhe. Tyr.
lib. 8. histor.*

T E M P L V M

93

idem hoc templum, muro licet, & turribus, & portis validioribus apprimè communitum, à Christianis, duce Godefrido de Bullion, forti animo violenter exqugnatum est: factaque intra templi ambitum decemmilium Saracenorum strage, cuncta eius superficies occiforum cruore redundavit. Quo in loco Godefridus egregium mox Canoniorum collegium instituit, eisque ampla sacerdotia, que Præbendas vocant: simulque & honesta circa templum domicilia assignavit. qui diurnis & nocturnis officijs ac sacrificijs Ecclesiastico more annis octoginta octo ibi Deo ministraverunt. Quibus transactis; ob perniciosam Christianorum Principum, proh dolor, discordiam, à Saracenis id rursus occupatum est. qui in eius summitate: pro suo more, dimidiæ lunæ formam posuerunt, atque in anteriorum loco ficus & oliuas plantaverunt. Idem à Turcis nunc possessum, detestabili Mahumeti cultu pollutur. à cuius ingressu Christiani capitali Turcarum decreto arcentur. Nam si Christianorum quispiã id intrasse

*belli sacri c.
20. & lib. 9.
cap. 9.
Broc. itin. 6.
b.
Breiden. 14.
Iul. a.
Sal. to. 8. ca.
4. & 8.
Pasc. d. 192.*

trasse fuerit deprehensus, statim aut Christi fidem solenniter cogitur abnegare, aut publicè securi caput submittere.

PRIMA PARS TEMPLI

67.

A N C T V M
SANCTORVM,
quod ob insignè
loci sanctitatem,
etiam Sancta san-
ctorum, item &
ORACVLVM,

Exod. 26. g.

Leuit. 16. g.

23. e.

Num. 19. a.

29. b.

3. Reg. 6. b. c.

d.

2. Par. 3. a. b.

4 d. 5. b.

Hebr. 9. a.

13. b.

Ios. 6. bel. 6.

& Domus interior vocatur, intimum erat templi penetrale & Adytum; longum cubitos viginti, latum totidem. altum verò cubitos centum & viginti. Cuius pauimentum primò marmore stratum, ac desuper tabulis abiegnis vestitum erat, quod laminis aureis tegebantur. Parietes autem de politis facti lapidibus, & intrinsecùs cedrinis, vestiti tabulis, laminis quoque desuper operiti aureis, (quæ clavis aureis

T E M P L V M

95

aureis erant affixe) Diuino prorsus opere splendebant. in quibus sculpti Cherubim, gemmæ, palmæ, flores, ac cælaturæ picturæque variæ, cæli pulchritudinem repræsentabant. Quin & tectum laminis aureis coopertum, in summo, ne ab insidentibus auiibus pollueretur, aureis veribus horrebat acutissimis. Sacrosanctum hoc Sanctum sanctorum, propter Diuinam loci Maiestatem, semel in anno solus introibat summus Pontifex, idque in festo expiationis. quo die Iudæi omnes ieiunare seque affligere debebant. Tum autem maximus ille Dei sacerdos, Christi personam singulari ritu præfigurans, pro suis totiusque populi peccatis sanguinem vituli extra castra combusti offerebat. Qui si vel somnio pollutus esset, introibat substitutus ab eo vicarius.

(:.)

PARTES

Hiero. to. 3.
epist. 26. ad
Fabiolam de
vest. sacerd.
Liran. in 3.
Reg. 6. & in
Hebraeor. 9.

ios. 17 ant. 8

TEMP L V M
PARTES SANCTI
SANCTORVM.

77.

*Exod. 25. a.**37. a. 40. b.**Num. 17. c.**Deut. 31. g.**Hebr. 9. a.**Iose. 3. ant. 8.**Lira. in Ex-**od. 25. & 26*

ARCA FOEDE
RIS, quę Dei mā-
dato de lignis fe-
thim imputribili-
bus in deserto à
Moyse facta, & pu-
ri auri laminis in-
tus & foris contecta, in sancti factio-
rum medio sicut Sol, auri splendore
corusca, fulgebat. Cuius superemi-
nēs pulchritudo est admirāda, potiùs,
quā verbis explicāda, In hac arca sum-
ma cū Religione seruabātur duę tabu-
lę lapideę, cōtinentes decem præcepta
Dei digito inscripta; item vna aurea
habens manna; & virga Aaron que flo-
ruerat, & liber Deuteronomij. Mansit
arca in hoc loco annis circiter quadrin-
tis triginta: Tempore autem captiui-
tatis Babylonicę Ieremias propheta
eam Dei iussu vnā cum Altari incensi
& Igne perpetuo, in Nebo montis spe-
lunca omnibus ignota abscondisse in

*2. Mach. ab**1. d. & 2. a.*

Ma.

T E M P L V M

Machabæorum libris scribitur. Hebræi verò per Nabuchodonosor in Babylonem translata esse censent.

Quam quidam nunquam reuersam, sed post reditum à captiuitate aliam in eius locum à Iudæis factam esse: quidam verò cum alijs quinque milibus & quadringentis illis aureis & argenteis templi Hierosolymitani vasis à Nabuchodonosor in templo Bel Dei sui positam, ac Diuinitus (vt olim in Philistæa) præseruatam, post septuaginta captiuitatis annos vnà cum eisdem à Cyro Iudæis reuersuris restitutam esse existimant. Porro post excidium Ierusalem, Titus & Vespasianus Arcam fœderis, & duas tabulas legis, cum virga Moyfi, & virga Aaron; item Mensam auream, & panes aliquot propositionis, Candelabrum quoque aureum, ac quatuor columnas, è Hierosolymorum templo Romanam traducta, in celeberrimo, quem insigni pompa de Iudæis egerunt, triumpho, tota vrbis spectante, inter alia spolia à Iudæis portari fecerunt: Simone Gioræ fœditiosorum duce, ac septingentis Iudæis (qui ex omni cap-

2 Par 36. ab

Dan. 1. a.

1. Esd. 1. c.

3. Esd 1. c.

Hier. in Ioel

cap. 3.

Iose. 10. at. 3

Iose. 7. bell.

24.

Suetō in vi-

ta Vespasia.

Hier. in Io.

el. cap. 3.

Rodolphus

Langius de

urbis Hiero-

solymæ tem-

pli, origine

& excidio

lib. 2. cap. 15

G

tiu-

tiuorum numero selecti, iuuenili cor-
 poris proceritate ac decore præstabāt)
 captiuis, seminudis, manibusque vin-
 ctis triumphatorem & spolia præce-
 dentibus. Cuius triumphi vsque
 hodie perenne Romæ via sacra, iux-
 ta Pacis templum, extat monumen-
 tum in triumphali arcu, qui est supra
 ecclesiam S. Mariæ nouæ. cuius fronti
 hæc inscripta sunt verba: SEN-
 TVS POPVLVSQVE RO-
 MANVS DIVO TITO DI-
 VI VESPASANI F. VESPA-
 SIANO AVGVSTO. *& ob vi-*
ctoriam & perpetuum reliqua
 ob vetustatem non possunt legi. In
 quo etiam arcu ex vno quidem late-
 re ipsum Titum triumphantem, in
 curru qui duobus equis, totidemque
 monocerotibus siue vnicornibus du-
 citur conspiceret licet. Ex altero verò
 latere Arcam fœderis videre est, &
 Candelabrum illud ditissimum sep-
 tem ramorum, & vasa templi, tanquã
 ante cursum Titi portarentur, inscul-
 pta Triumpho hoc peracto, Vespasia-
 nianus vniuersa templi Hierosolymi-
 tani vasa donaria, Romæ in Pacis tem-
 plo,

plo, magnificè splendidèque à se ædificato, reposuit: legem verò Iudæorū, & penetratum vela purpurea, in Palatio condita seruari præcepit. Quæ quidem omnia, Arca videlicet, auro tamen nudata, tabulæ legis, virgæ Moyfi & Aaronis, panes quoque propositionis, ac quatuor columnæ, Romæ in ecclesia S. Iohannis Lateranensis adhuc seruantur.

78.

DVO CHERVBIM gloriæ. qui, vt ex Hebraico Paralippomenon textu liquet, instar impuberum puerorum de lignis oliuarum facti, decem cubitos alti, tectique laminis aureis, Angelico relucens splendore stabant ab vtraque parte arcæ. atque expansis alis, vnus tegebant propitiatorium, alijs verò vtrinque tangebant parietem. quorum facies ad domum exteriorem directæ erant; & versis vultibus se mutuo, ipsumque propitiatorium respiciebant.

*Exod. 25. b.**37. b.**3. Reg. 6. c.**2. Par. 3. c.**Hebr. 9. b.**Ios. 8. ant. 3.*

79.

*Exod. 25. b.**37. a.**Iose. 3. ant. 8.*

PROPICIATORIUM aureum, aliàs etiam Oraculum dictum. quod super arcam intra alas duorum Cherubim supra Solis fulgorem auro mundissimo splendens Diuinamque representans Maiestatem, quasi Sedes Dei loquentis erat. vnde oracula & respõsa dabat

SECUNDA PARS TEMPLI

80.

*Exod. 26. g.**29. b.**Leuit. 10. b.**3 Reg. 6 b. a.**1. Par. 23. a.**24. a. c.*

SANCTVM, quod ob loci dignitatẽ etiã Sancta, & Sanctuariũ; item Domus exterior, & Atrium sacerdotum nominatur, altera templi pars est; longa cubitis quadraginta, lata viginti, alta verò cubitis centum & viginti. quæ quidem altitudo duodecim gradib. ascendebatur. Huius fores aureæ erant. Pavimentum

mentum tabulis abiignis stratum, aureis laminis tegebatur. Parietes eius de lapidibus politis facti, intusque tabulis cedrinis vestiti, aureis de super laminis cooperiebantur: in quibus sculpti Cherubim, gemmæ, palmæ, flores, ac cælaturæ picturæque diuersæ, mira delectatione spectores afficiebant. Supernè verò pulchro opertum tecto, igneo splendore micabat. Ab huius introitu, profani lege arcebantur: soli que Sacerdotes à Rege Dauide ad triginta octo milia recensiti, & in viginti quatuor ordines sorte distincti, illud quotidie intrabant. Qui omni carentes vitio iuxta Davidis statutam hebdomadam per vices à Sabbato vsque ad sabbatum, ab vxoribus, vino, ficercaque sese abstinentes, ac sobrij; feminalibusque liueis pudenda operti; atque extrinsecus linea tunica, quæ balthæo præcingebatur, amicti, & byssinam in capite mitram gestantes, miro ordine, ac maxima cum reuerentia Dei cultum, sacrificia, & preces, peragebant.

2. Par. 3. b.

4. b. d.

Ez. ec. 44. e

Luc. 1. a. c.

Hebr. 9. a. b.

Iose. 8. ant. 3

Et 15. ant. 14

Et 6 bell. 6.

Et 7. bell. 10

Et lib. 2.

contra

Apion.

81.

*Exod. 30. a.**37. d.**Leuit. 2. a. c**d.**1. Mac. 4. f.**LUC. 1. a.*

ALTAIRE THYMIANA-
TIS siue incensi AVREVM.
quod Dei iussu contra Velum
ante Sanctum sanctorum pē-
dens, collocatum erat. In quo Sa-
cerdotes quotidie manē & vesperi
thymiana, thus, aromata, & similia, in
odorem suauissimum Deo adolebant
Ad huius altaris dexteram stans quon-
dam Gabriel angelus, Zachariæ sacer-
doti thymiama adolenti Ioannis Bap-
tistę conceptionem annunciauit.

82.

*Exod. 25. d.**26. g. 27. d.**37. c.**Leuit. 24. a**10. 5. ar. 10 .*

CANDELABRVM AV-
REVM, quod cum septem
ramis, totidemque lucernis in
meridiano templi latere posi-
tum erat: quę ex oleo purissimo inter-
diu noctuque iugiter ardebant, luce-
bant, ac totum Sanctum illumina-
bant.

FONS

83.

FONS aque perennis, qui in dextro templi latere scaturiebat. Cuius aquam Salomon in Marene u & in Concham greca deriuauit: que deinde per subterraneos educta canales, quarto ab vrbe stadio ad orientem erumpens, in torrentem Cedron fluebat.

*Ezech. 47.
Ioel. 3. d.
Aristeas lib.
de 72. interpret.*

*Corn. Tacit.
lib. 21. belli
Iudaic.*

Pasc. d. 192.

84.

MENSA AVREA, que in aquilonari latere templi stabat. In qua erant duodecim panes propolutionis ex simila tritici purissima cocti. Qui, veteribus in sacerdotum cedetibus usum, per singula sabbata noui imponebantur. super quos ponebantur due phiale auree, thure plene.

*Exod. 25. c.
26 g. 37. b.*

*Leuit. 24 a
1. Reg. 21. a*

Marc. 2. d.

Ios. 3. ant. 9

85.

PONTIFEX, eiusque imago ac sacer vestitus, quem Diuinam ac prorsus celestem pre se tulisse magnificentiam, singule eius partes nobis demonstrant. Nam sacrificaturus, aut Sancta sanctorum in-

Exo. 28. c.

39.

Leuit. 8. a

16. a. c.

Ioseph 3. at.
11 & 6. bel. 6
Hieron. to. 5
epist. 26. ad
Fabiola de
vesti. sacer.
dot.
Lira. in Ex-
od. 28.

gressurus, femoralibus, quibus verenda tegebantur, lineis; & subucula, hoc est, interiori quadam linea tunica, quæ ad pedes vsque demissa erat, induebatur. Extrinsecus verò Tunica habebat Hyacinthinam cum manicis, eamque talarem: à cuius inferiori fimbria septuaginta duo tintinnabula aurea, & alterna serie totidem mala punica, quæ vulgò granata vocantur, pendebant. Stringebatur autem tunica Baltho, siue Zona, vel cingulo, lato digitos quatuor, texto ex auro: cui ex quatuor coloribus, hyacintho scilicet, purpura, vermimiculo, byssoque, diuersi flores ac gemmæ intextæ erant. Supra hæc habebat Ephod, id est, Superhumerales, pallium scilicet pulcherrimum, ex auro, hyacintho, purpura, cocco, & bysso, polymita arte contextum, mira colorum & florum varietate ac fulgore præstringens oculos. In cuius utroque humero erant singuli Lapidés Onychini auro inclusi, quos Iosephus sardoniches vocat: quorum singulis insculpta erant sena nomina filiorum Israel.

His

His accedebat Rationale iudicij, quod super pectus suum protabat in quo erat doctrina & veritas. Erat vero illud quadratum quiddam, magnitudinis palmi, ex auro, hyacintho, purpura, cocco, byssoque textum. cui in texti duodecim lapides pretiosi & diuersi, ordine natiuitatis insculpta habebant nomina duodecim filiorum Israel. Quin etiam ad hoc genus pertinet Tiara siue Cidaris, quam super caput Pontifex gestabat: quæ ex bysso facta, & hyacinthis coronata, mitræ formam exprimebat. Cuius fronti Lamina aurea, forma semiorbis præfixa, nomen ineffabile Dei tetragrammaton insculptum cum ingenti fulgore exhibens Diuinæ Maiestatis celsitudinem figurabat. Ad hunc ornatum Pontificium etiam referendum puto, quod dextra manu Thuribulum tenens aureum, fragrantissimo thuris odore Deum colebat. Quæ ut omnia mysteria serant plena, ita quedam diuina virtute excellabant. Lapis enim ille quem Pontifex in dextero humero ferebat, quoties Deum sacrificijs placasset tantum emittebat

splendorem, vt etiam procul intuentibus cōspiceretur. Et quod nō minori admiratione dignum videtur, duodecim lapides, qui Rationali intexti erant, pugnaturis victoriam prænunciare solebant. Nam priusquam exercitus se moueret, tantus ex eis emicabat fulgor, vt toti populo adesse Deū, opemque & auxilium suum inuocantibus esse allaturum innotesceret. Ceterum tam Rationale, quàm onyx, Deo propter legum suarum prauaricationem irrito, deserunt fulgorem emittere annis centum & quinque ante Christi natiuitatem.

68.

Exod. 26. f.

36. d.

2. Par. 3. d.

Ios. 3. ant. 7.

6. bell. 6.

Mat. 37. f.

Mar. 15. d.

Luc. 23. f.

VELVM, de hyacintho, purpura, cocco, & bysso, pulchra varietate contextum, ac intextis ei Cherubim, & omnis generis floribus ornatum, quod ad parietem ante Sanctum sanctorum pendebat. atque in Christi morte à summo mo vsque ad imum scissum est medium.

TER.

TEMPIVM

TERTIA PARS

TEMPLI.

TRIVM IV-
DAEORVM,
quod & Atrium
feu Vestibulum,
interius; item Basi-
lica, & Sanctum se-
culare, atque Por-

3. Reg. 6. d.
2. Par. 4. c.
6. b.
Ezech. 40.
c. & ceter.
Hebr. 9. a.
Ios. 8. ant. 3.
& 15. an. 14.
& 6. bell. &
7. bell. 4. 16.
& li. 2. cõt.
Apionem.

ticus Salomonis vocatur, tertia tem-
pli pars est: quæ quatuordecim gra-
dibus ascendebatur. Cuius pavimen-
tum vario marmore tessellatum, in
medio sub dio patebat. & per circui-
tum muro ex tribus ordinibus lapi-
dum diuersorum colorum facto, cin-
gebatur. Cui annexæ erant Porticus
magnæ, latæ, & supra septuaginta cu-
bitos altæ, quas marmoreæ de singu-
ulis saxis viginti quinque cubitorû
altitudinis columnæ sustentabant, &
laquearia cedro expolita tegebant.
Eiusque parietes intrinsecûs auro ob-
ducti clarissimè vndique splendebât.
Habebatq; tres portas excelsas, quarû
prima

prima respiciebat orientem, altera meridiam, tertia verò aquilonem: quæ singulæ binis foribus argenteis, altis triginta, & latis quindecim cubitos, claudebantur, occidua verò pars nullam portam habebat, sed perpetuò muro cingebatur. Iudæorum autem atrium ex eo locus iste dictus est, quòd huc intrabant soli Iudæi puri existentes ac casti, & mulieres mundæ (quibus proprius locus destinatus, ac muro discretus, quindecim gradibus ascendebatur. quos B. Maria, cùm à parentibus trima præsentaretur in tēplo, sola ascendisse creditur) ibique orabāt, & verba legis audiebant. Quo in loco Christus sæpè populū docuit: & Iudæi ipsum lapidare voluerunt: & Petrus, sanato claudo ad populū verba fecit: ac quinque milia virorum conuertit. Ante hoc atrium cancello septum, posita erat tabula, literis Græcis & Latinis hanc legem incisam continens: *Omnia alienigena transiens in locum sanctum, moriatur.* Eos verò qui transissent, quamuis Romanus quis esset, Iudæis etiam Romani necare permiserant.

LUC. 1. d.

IOAN. 10. e. f.

ACT. 3. b. 4. d.

5. c.

IOSE. 15. an-

TIQ. 14. & 2.

BELL. 16. & 6.

BELL. 6. & 7.

BELL. 4.

P A R.

TEMPLV M
PARTES ATRII IV.
DAEORVM.

109

SS.

ALTAIRE HOLOCAVSTI
AENEVM, quod in atrij me-
dio sub dio erat. In quo Ig-
nis ille perpetuus, olim à Do-
mino, cum Aaron in deserto prima vi-
ce sacrificaret, cælitùs in altare demis-
sus, per sacerdotes quotidie lignorum
appositione nutriebatur. In quo
etiam indies mane ac vespere sacerdo-
tes varia animalia mascula, munda, &
immaculata, oues scilicet, boues, ca-
pros, turtures, columbas, & similia,
hoc sacro ac perpetuo igne, addita ei
lignorum strue, in holocaustum & o-
dorem suauitatis Domino tota com-
burebant. Sub tempus verò captiui-
tatis Babylonicæ Ignis iste perpetuus
à sacerdotibus in puteum siccum ab-
sconditus, & post septuaginta captiui-
tatis annos à Neemia sacerdote quæsi-
tus, non ignis inuentus est, sed aqua
crassa: quæ orante Neemia rursus Di-
uinitùs est accensa.

Exod. 27. a.

38. a.

1. Par. 4. a.

Leuit. 9. d.

6. b.

Leuit 1.

BOOZ

89.

*3. Reg. 7. c.**2. Par. 3. d.**1of. 8 ant. 3.*

BOOZ & IACHIN, duæ columnæ æreæ miræ pulchritudinis, altæ triginta quinque cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. quas Salomon artificiosè fudit, & statuit in porticu templi, vnam quidem à dextris, quam nominavit Iachin; alteram verò à sinistris, quam vocavit Booz. earumque capitellis, in retis modum factis, ducenta mala granata insculpsit, & super earum capita opus in modum lilij posuit.

90.

*3. Reg. 7. d.**f. 2. Par. 4. b**1of. 8 ant. 3.*

CONCHA AEREA aliàs, Luter dicta, vas erat magnæ capacitatis, aqua plenum, ad sinistrum latus templi, idque septentrionale à Salomone collocatū: cui Cherubim, leones, boues, palmæ, insculpta erant. In quo sacerdotes lauabant animalia in holocausto cremanda, quæ tamen prius per Nathinæos in Piscina probatica lota erant.

DOMVS

T E M P L V M.

111

91.

DOMVS CONCILII, ad meridiem templi sita: vbi erat concilium seniorum.

1. Par. 26. b.

92.

EXEDRAE, quæ aliàs Gazophylacia & Pastophoria vocantur, domuserant laterales, instar turrium longæ, latæ & celsæ. In quibus sacerdotes sanctuarium ingressuri, profana sua vestimenta lanea exuebant: easdemque sacris peractis reponebant. In quibus etiam hostiarum pacificarum partes comedebantur.

1. Par. 9. d. 2

3. d.

Iere. 35. a.

Ezech. 42.

6. 44. e.

1. Mach. 4.

e. g.

Iose. 5. bel. 9

& 6. bell. 6.

94.

MARE AENEVM, antea Labium seu Labrum dictum, continens aquæ vim maximam. quod Salomon fecit, atque ad dextrum templi latus, idemque australe, contra orientem, super duodecim boues æreos posuit. In quo sacerdotes ad altaris ministerium templum ingredienti, manus & pedes lauabant.

Exod. 30. c.

38. a.

3. Reg. 7. d. f

2. Par. 4. a.

b. Ios. 3. ant.

7. & 8. ant.

3.

PORTA

94.

*Ierem. 26 c.
36. c.*

PORTA NOVA, quæ in atrio templi versus meridiem erat. vbi Ieremias prædicans templum urbemque destructum iri, captus est. & Baruch coram populo prophetias Ieremiæ legit.

95.

*3. Esd. 9. c.
Ios. 2. bel. 17*

PORTA SACRA, aliàs & Porta ærea dicta, quæ in interiori parte templi posita, ad Solis ex ortum respiciebat. Antequam Esdras populo legem Dei legit & multo post tempore Primates Iudeorum seditiosos ad pacem hortati sunt.

96.

*3. Reg. 6. a.
2. Par. 3. a.*

PORTICVS TEMPLI, à Salomone ante Sanctuarium constituta, quæ longa erat cubitos viginti, lata fierò decem.

SEDES

97.

SEDES REGIS exce'sa, quam *Hieron. in 2*
Salomon præparauit Regibus in *Par. 23.*
Basilica.

98.

SVGGESTA CANTO-
RVM. vbi 'Diuinæ laudes voce, *Ezec. 40 g.*
instrumentisq; varijs canebantur.

99.

Hic est loc^o inter tēplum & altare,
in quo lapidatus est Zacharias. *2. Par. 24. e*
Mat. .23. d.

100.

Hic Iudæi voluerūt lapidare Chri-
stum. *Ioan. 10. f.*

QVARTA PARS TEMPLI.

101.

TRIVM GEN-
TIVM, quòd & A-
triū siue Vestibulū
exterius appella-
tur, quarta templi
pars est, quæ multi
etiam gradibus a
H scen.

Ezech. 40.1
 Ios. 15. at. 14
 & 6. bell. 6.
 & 7. bell. 10.
 & 1. 2. cōtra
 Apionem.

5. Reg. 8. e.
 Mar. 11. b.
 Ioan. 2 c 8 a
 c. g. 12. d.
 Act. 8. e.
 Io. 1. 2 cōtra
 Apionem.

scendebatur. Cuius interius sub
 dio patens spacium, omnium gene-
 rum lapidibus stratum, versus qua-
 tuor Mundi partes; quatuor portas
 habebat magnificas: quæ foribus
 æreis claudebantur. Circumquaque
 autem continua Porticus erat, triginta
 cubitos lata, quæ intrinsecus excelsis
 vndique marmoreis suffulciebatur,
 columnis, ac desuper laquearibus ce-
 drinis tegebatur. Cuius omnis gy-
 rus quatuor continebat stadia. cum
 Antonia verò, mensura sex stadiorū
 concludebatur. Hoc atrium in-
 gredi poterant omnes Iudæi, etiam
 immundi, in super & alienigenæ gen-
 tes: vnde & gentium artium vocatum
 est. Hinc Christus vendentes & e-
 mentes flagello bis eiecit: nec sinebat
 vt quispiā illac vel vas transferret. Hic
 adulteram absoluit. Hic sæpè do-
 cuit. Hic etiam Iudæi eum lapida-
 re voluerunt. Hic denique
 coram Gentilibus cælesti
 voce clarificatus
 est.

P A R.

T E M P L V M
PARTES ATRII GENTIVM

115

102.

AQVILA AVREA ma-
gni ponderis, ab Herode ma-
iori supra maximam templi
portam posita; & tandem à Ju-
dæis detracta, securibusq; concisa. vn-
de magna & cædes, & seditio orta est.

Iose. 17. ant.

8. & 12.

Item 1. bell.

21. & 2 bel.

1.

103.

CAZOPHYLACIVM, He-
braicè Corban siue Corbana
dictū, Arca & Aerium erat, in
quo ad sacrificiorum necessa-
ria, ad pauperum alimoniam, & ad
templi fabricam offerebatur, & obla-
ta seruabatur pecunia. ex qua etiam
Ioas Rex, sicut in Regum libris legi-
mus, fartatecta templi instaurari cu-
rauit. Hoc grarium cum Helio-
dorus à Syriæ rege missus spoliare ten-
taret, celitus ab Angelis flagellatus est
Atque Pilatus cum sacrum hunc the-
saurum, simili penè temeritate, ad a-
quarum inductionem expendere vel-
let, populari tumultu impeditus fuit:
quæ tamen Romani tandem in vrbis

Mar. 7. b.

Matt. 27. 4.

4. Reg. 12. b

2. Par. 24 b

2. Mach. 3.

Ios. 18. ant. 5

& 2. bell. 8.

Ios. 7. bel. 11.

H 2

ex.

*2. Mac. 4. f.**Ioan. 8. b.**Mar. 12. d.**Luc. 21. a.**Iosep. 18. at.**13. & 19. at.*

5.

expugnatione diripuerunt. Iuxta hunc locum Lyfimachum occisum legimus. Hic etiam Christus se lucem Mundi, & principium; seque à Iudæis in cruce exaltandum esse docuit. Hic sedes viduam pauperculam duo æra minuta offerentem, plus omnibus diuitibus dedisse pronunciauit. Supra hoc porrò Gazophylacium Agrippa rex in monumentum aduersæ fortunæ in prosperam mutatæ, Catenam illam auream suspendit quam à Caio Imperatore dono acceperat, pondere illi ferreæ parem, quæ Tiberij Imperatoris iussu Regias manus vincerat.

104.

*4. Reg. 16 c.**20. c. Isa.**38. b.*

H OROLOGIVM ACHAZ regis, quod fecit ex altari holocausti æneo. In quo, Ezechia rege ægrotate, in signū recipiendæ sanitatis, Solis vmbra Diuino miraculo per decem lineas retrorsum reuerfa est.

105.

P O R T A A Q V I L O N A R I S.
cuius

T E M P L V M

cuius in Paralippomenon libris, & alibi in Scriptura & Iosepho aliquoties fit mentio.

117

1. Par. 26. b.

106.

PORTA AVSTRALIS. de qua etiam Scriptura & Iosephus passim mentionem faciunt.

1. Par. 26. b.

107.

PORTA OCCIDENTALIS. quæ & Porta fundamenti in Paralipomenon volumine appellatur.

1. Par. 26. b.

2. Par. 23. a.

108.

PORTA ORIENTALIS, quæ & Porta Sur, aliàs Seir; item Porta Regis, & Porta speciosa dicebatur, quòd omnium portarum esset maxima, altissima, & pulcherrima: per quam etiam principalis in templum erat introitus. Hanc collapsam Ioatham rex instauravit & iuxta hanc D. Petrus quadragenarium ab utero matris suæ claudum, stipem mendicantem, dicto sanavit.

1. Par. 9. c.

6. b.

Neem. 3. g.

.Reg. 11. b.

5. g.

2. Par. 27. b.

11. b.

1. Cor. 13. b.

1. Cor. 3. a. b.

H 3

T V R

109.

*Num. 10. 4.
Iose. 5. bel. 9*

TVRRES BVCCINATORVM, quę in occiduis templi angulis in sublime erectę erant. In quarum verticibus sacerdotes populum, quòd campanarum v. fu carerent, duabus argenteis tubis ad templum conuocabant: dies festos sabbata, calendas, ieiunia, atque epulas; denique vel ferias, vel vt opus faceret. populo denunciabant.

110.

Ioan. 8. 4.

Hic Christus terre digito inscribens, adulterę accusatores pudefecit, accusatã verò adulterã absoluit.

111.

*Ioan. 2. 6.
Mat. 21. 6.
Hieronym.
ibidem.*

Hic Christus. Diuinitatis suę (vt ait Hieronymus noster) fulgore ex eius oculis & facie radiante, facto de funiculis flagello, ementes & vendentes vnã cum ipforum mercibus semel iterumque templo eiecit.

*Huc vsq; de Templo & partibus eius nunc
autem reliqua Filia Sion loca
prosequemur.*

THE A.